

СИСТЕМА ВПРАВ У СТРУКТУРІ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВІРТУАЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Вереїтіна Ірина Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,*

*доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних наук
Одеська національна академія харчових технологій*

Постановка проблеми та її актуальність. Електронні посібники та електронні засоби навчального призначення (ЕЗНП) сьогодні стають все більш актуальними та у найближчі роки повинні вийти на один рівень з друкованими підручниками за використанням у навчальному процесі вищого навчального закладу. ЕЗНП з іноземної мови за професійним спрямуванням, в процесі їх впровадження та активного використання як в аудиторії, так і під час самостійної роботи вдома, забезпечують глибоке оволодіння студентами мовними та професійно зорієнтованими знаннями, які викладені іноземною мовою, системно тренують уміння використовувати набуту інформацію в процесі усної та писемної іншомовної комунікації, дієво формують навички застосування засвоєного матеріалу в процесі практичної (професійної) діяльності, якщо вона потребує контактів з іноземними спеціалістами чи ознайомлення з іншомовними джерелами інформації. Такі вищезазначені дії та навчання усім видам мовної діяльності – читанню, письму, говорінню, аудіюванню – можна гарантувати лише за умови розробки раціональної системи вправ та інтеграцію цієї системи до віртуального навчального середовища [2] й дотримання при цьому принципів багатofункціональності змісту вправ та їх вмотивований характер.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. На сучасному етапі існують різні підходи до визначення категорій вправ та їх класифікації (І. Л. Бім, В. А. Бухбіндер, Н. І. Гез, В. М. Ляховицький, Ю. І. Пасов, Н. К. Склярєнко та ін.) До основних критеріїв, за якими визначаються тип і вид вправи, та які ми приймемо за основу при створенні системи вправ для ЕЗНП з іноземної мови, відносять: *спрямованість вправи на прийом або видачу інформації* (рецептивні, репродуктивні, продуктивні,) та її *комунікативність* (мовні, умовно-мовленнєві, мовленнєві), *вмотивованість, рівень керованості, спосіб організації та наявність опор* [1; 3; 4; 5; 6; 7; 8]. Об'єднавши ці загальноприйняті критерії та такі, що висуває сьогодення щодо професійно зорієнтованого вивчення іноземної мови, одержимо додатково: *ступінь інтеграції й активізації мовного і професійного матеріалу, що подається у вправі; вмотивованість мовленнєвих та професійних дій, які вона забезпечує; рівень сполученості з матеріалом (мовним та мовленнєвим), який було вивчено раніше.* Відповідно до критеріїв, визначаються і вимоги до вправи для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь та її основних структурних компонентів [5; 8].

Постановка завдання, цілі статті. Метою статті є опис системи вправ у структурі електронного засобу навчального призначення «Your Amazing Ecoland», який було розроблено у Одеській національній академії харчових технологій з метою організації процесу навчання іноземної мови бакалаврів напряму підготовки «Екологія, охорона оточуючого середовища та збалансоване природокористування».

Виклад основного матеріалу. Розглянемо кожну групу вправ, що входять до системи у послідовності їх виконання в ході процесу навчання. Курс навчання складається з 20 інформаційних одиниць, кожна з яких відповідає одному циклу.

Кожний цикл вміщує 9 підрозділів, які забезпечують поетапне вивчення:

а) мовних елементів предмета навчання – шляхом засвоєння лексичних одиниць (Vocabulary 1–3; Writing 1–2; Speaking 1–3) та граматичного матеріалу (Grammar 1–5); б) мовленнєвих елементів предмета навчання – шляхом професійно зорієнтованого читання (Text; Additional reading), письма (Writing 3–5), говоріння (Speaking 4–5), аудіювання (Listening; Video). Підрозділи Test призначені для проміжного та підсумкового контролю засвоєння навчального матеріалу.

З метою формування комунікативної компетенції на першому етапі навчання перевага віддається мовним елементам – здобуваються лексичні знання, формуються лексичні навички й розвиваються лексичні уміння.

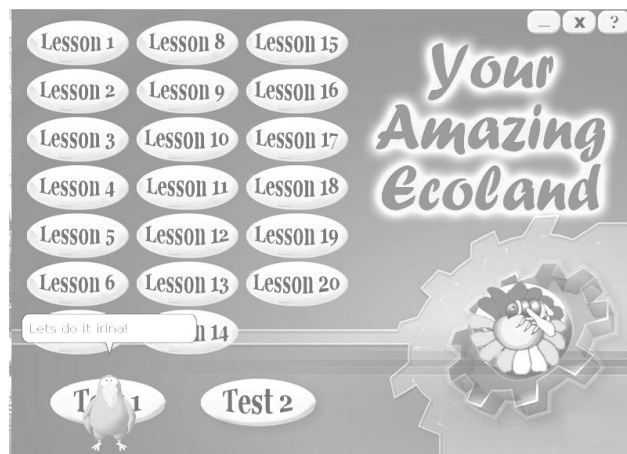
Для придбання лексичних знань студенти виконують такі вправи:

1. слухають зразкове читання лексичних одиниць диктором [Speaking, Exercise 1 *Listen to the words and then write them down.*];

2. тренують запам'ятовування цих одиниць лексики на рецептивному рівні; для цього дивляться на екран монітора; у лівій частині таблиці представлена лексика, що вивчається, а у правій – не відповідний їй переклад; студенти переглядають переклад і переставляють слова рідною мовою таким чином, щоб вони відповідали їхньому еквіваленту англійською мовою. [Vocabulary, Exercise 1 *Match the word with its translation*];

3. замість кожного пропуску вставляють такі букви, щоб вийшли слова, що вивчаються. Слова, записані з помилками, можна побачити при перевірці виконання завдання [Vocabulary, Exercise 2 *Fill in each space with one letter to create words*];

4. записують поруч із кожним словом рідною мовою його переклад англійською. Якщо допускається помилка в перекладі, слово закреслюється при перевірці виконання завдання [Writing, Exercise 1 *Write the words in English*].

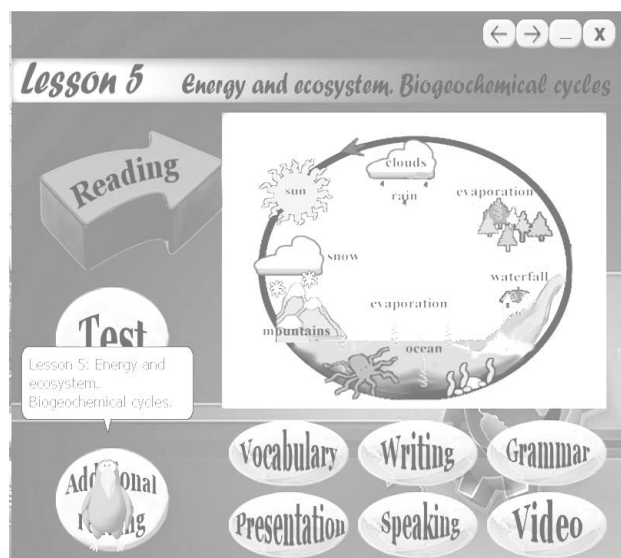

Рис.1 Загальний інтерфейс електронного засобу навчального призначення

Для формування лексичних навичок студенти виконують такі вправи:

1. слухають зразкове читання цих словосполучень диктором [Speaking, Exercise 2 *Listen to the word-combinations and then write them down.*];
2. переглядають словосполучення, представлені в лівій частині таблиці й підбирають до кожного слова одне з наданих в лівій частині таблиці таким чином, щоб вийшло словосполучення. [Vocabulary, Exercise 3, 4 a) *Make up the word combinations. b) Match the beginning and the end of the sentences. c) Match the beginning and the end of the sentences and be ready to discuss the issue.*]
3. швидко перекладають англійською мовою словосполучення, надані в лівій частині та записують відповідний їм переклад у праву частину таблиці Час виконання вправи фіксується в автоматичному режимі [Writing, Exercise 2 *Translate the following word-combinations and write them in English.*]

Для розвитку лексичних умінь студенти виконують такі вправи:

1. читають речення самостійно, потім слухають зразкове читання розповідних речень диктором і знову читають речення самостійно [Speaking, Exercise 3 *Listen to the sentences and write them down.*];
2. читають речення, замінюючи пропуски потрібними за змістом словами, вибираючи із представлених перед текстом завдання [Vocabulary, Exercise 5 *Match the beginning (English) and the end (Ukrainian) of the sentences.*; Writing, Exercise 3 *Fill in the gaps with English words*];
3. складають речення, використовуючи слова, представлені перед текстом завдання [Vocabulary, Exercise 6 a) *Read the sentences. Fill in the necessary words instead of the gaps. b) How are abiotic factors, biotic factors, consumers, producers and decomposers related? Fill in the necessary letters into the words instead of the gaps and listen to the text. c) What types of biomes do you know? How are the biomes distributed on the Earth? Where are conifers mostly found? Fill in the gaps using the necessary words and answer the questions. d) Pick up to every word explanation from the given to make the mini-glossary. It's really interesting to know whether you remember these very terms or not?*];
4. прослухавши зразкове читання речень диктором, переглядають кожну групу слів і складають розповідне або питальне речення, записують його. Перевіряють виконання завдання [Writing, Exercise 4, 5 *Make up positive sentences and write them down in the gaps. Make up interrogative sentences and write them down in the gaps.*]

Усі вправи підрозділу Grammar виконуються для придбання мовних знань шляхом засвоєння певної дози граматичного матеріалу. З цією метою здобуваються граматичні знання, формуються граматичні навички й розвиваються граматичні вміння шляхом виконання вправ з метою ознайомлення з граматичним матеріалом, автоматизації навичок оперування граматичними формами іноземної мови, що ґрунтуються на повторенні граматичних форм на основі опори, вправи на підстановку, трансформаційні вправи, логічні (з поясненням зробленого вибору). [Grammar Exercise 1 – 5 *Choose and explain the necessary form of the verb.*];

На другому етапі переважають мовленнєві елементи предмету навчання. Вправи підрозділів Text, Additional reading, Speaking(4, 5), Listening, Video виконуються з метою придбання професійних знань шляхом ознайомлення з певною інформацією, представленою в текстах (автентичних чи умовно-автентичних) шляхом їх перекладу з використанням послідовного перекладу, який з'являється на екрані при виділенні слова; відповідей на деталізуючі запитання після тексту [Text]; перегляду запропонованих відеосюжетів та презентацій та відповідей на запропоновані запитання міні-тестів [Video, Film 1, 2; Presentation 1, 2], а також розвитку мовленнєвих умінь шляхом побудови логічного висловлювання (наприклад, написання есе, доповіді і т. і. [Speaking 5 a) *Make the report, draw the scheme and clarify to your groupmates the green house effect of biosphere. Use the following key word-combinations as a plan. b) Write thesis in the form of key positive sentences and be ready to present your thesis. Use the following key words as a plan. c) Explain the energy flow through the biosphere. For your essay use the key questions.*] на набуття мовленнєвих навичок шляхом створення та озвучення діалогів [Speaking 4 a) *Write and then discuss the concept of energy. First listen the whole text and try to understand the main idea of the text. b) Write the dictation and then explain the principal problem faced by ecology at the present time.*].

Контроль є не тільки підсумковим, а також і післяопераційним; його види в процесі навчання збігаються з його видами в процесі підсумкових контрольних робіт; критерії його оцінювання адекватні реальному змісту засвоєного матеріалу. Після закінчення заняття студент самостійно аналізує результати своєї роботи на уроці за допомогою таблиці у розділі "Your results", яка включає такі підрозділи: прізвище студента, номер уроку, тип завдання, номер завдання, час виконання, кількість завдань, кількість правильно виконаних завдань, оцінка (за 12-бальною системою).

Відтак, електронний засіб навчального призначення з вивчення професійно орієнтованої іноземної мови включає обов'язкові складові:

1) завдання, спрямовані на засвоєння лексичного матеріалу (репродуктивні) на підстановку, трансформацію, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій шляхом засвоєння слів (знайди вірний переклад; впиши переклад слова; вгадай слово та пропущені букви) та їх значень (знайди синонім/антонім), словосполучень (співстав український переклад із словосполученням англійською; створи словосполучення англійською із запропонованих слів; переклади словосполучення письмово), речень (знайди правильний переклад українською або англійською, доповни речення потрібним словом);

2) завдання, спрямовані на ознайомлення з професійно зорієнтованим матеріалом іноземною мовою (рецептивні) на читання (ознайомче, пошукове), аудіювання (перегляд запропонованого відео сюжету та негайний контроль розуміння);

3) завдання, спрямовані на формування комунікативної компетенції (продуктивні) шляхом самостійного створення монологічного чи діалогічного тексту (усно чи письмово).

Досвід проведення практичних занять з англійської мови показує, що під час роботи з друкованим підручником текст та запитання до тексту, вправи, читаються самостійно (про себе, без будь-якого контролю) або вголос (присутність викладача є обов'язковою), можливості кожного студента поспілкуватися з викладачем, перевірити свою вимову є обмеженими. Лінгвістичні труднощі долаються за допомогою самостійного пошуку слів у словнику або шляхом перекладу (пояснення значення, показу наочності, контексту, системних зв'язків, тлумачення, наведення синонімів/антонімів, дефініцій) викладачем.

Використання ЕЗНП на занятті дозволяє кожному студенту прослухати (один чи декілька разів) та прочитати текст повністю, або окремо – кожне слово. Читання тексту можна записати та потім прослухати для подальшого аналізу. Після тексту подано озвучені запитання до тексту. Лінгвістичні труднощі долаються за допомогою озвученого словника, який надає переклад кожного слова тексту та пояснення складних для розуміння термінів. Є можливість негайної самостійної перевірки засвоєння слів, що вивчаються та їх значення шляхом вибору правильної відповіді у запитаннях тесту після тексту, виконання вправ, розуміння прослуханого чи написаного самостійно.

Висновки та перспективи подальших розвідок дослідження проблеми. Запропонована система вправ, призначена для використання при проведенні занять з використанням ЕЗНП у віртуальному освітньому середовищі, дозволить оптимізувати процес навчання завдяки індивідуалізації навчання, вмотивованості завдань, високому ступеню інтеграції й активізації мовного і професійно зорієнтованого матеріалу, що подається у вправах. Усе вищезазначене буде сприяти підвищенню рівня іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців та зростанню авторитету українських спеціалістів у світі. Подальшим дослідженням підлягають питання включення до віртуального освітнього середовища, окрім ЕЗНП, інших, в тому числі, Інтернет ресурсів, та подальша розробка методик використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів України.

Резюме. Запропоновано систему вправ для формування іншомовних професійно зорієнтованих комунікативних компетенцій у студентів вищих навчальних закладів. Розглянуто переваги використання комп'ютерних технологій під час проведення практичних занять з дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)». **Ключові слова:** вправа, елемент, лексична одиниця, електронний засіб навчального призначення.

Резюме. Предложена система упражнений для формирования иноязычных профессионально ориентированных коммуникативных компетенций у студентов высших учебных заведений. Рассмотрены преимущества использования компьютерных технологий при проведении практических занятий по дисциплине «Английский язык (по профессиональному направлению)». **Ключевые слова:** упражнение, элемент, лексическая единица, электронное средство учебного назначения.

Summary. The system of exercises for creating professionally-oriented foreign language communicative competences of the university students is proposed. The advantages of using computer technologies in the practical training for the subject "English language (for professional purposes) are considered. **Keywords:** exercise, element, lexical unit, an electronic means of educational purpose.

Література

1. Бим И. Л. Подход к проблеме упражнений с позиции иерархии целей и задач / И. Л. Бим // Общая методика обучения иностранным языкам: [хрест. сост. Леонтьев А. А.] – М.: Русский язык, 1991. – С. 99 – 111.
2. Верегіна І. А. Віртуальність в освітньому середовищі: Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис // Тематич. випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. / І. А. Верегіна. – К.: Ін-т вищої освіти НАПН України, 2012, №3, т.1. – С. 96–98
3. Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролюбов А. А. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Высш.школа, 1982, с 242-263, 373с.
4. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков: [учеб. пособие для филол. фак. пед. вузов] / Михаил Васильевич Ляховицкий – М.: Высш. шк., 1981. – 159 с.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник] / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002.– 328 с.
6. Основы методики преподавания иностранных языков. /Под ред. В. А. Бухбиндера, В. Штраусса. – К.: Вища школа, 1986. – с. 227-263, 323с.
7. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – 2-е изд. / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
8. Склярченко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Склярченко // Іноземні мови. – 1999. – С. 3–7.